

אוצר החכמה

פרק ח

דינים בדיעבד כשלא כתב כל שמות של המגרשים

או אם נתהפך סדר שמותיהם*

אוצר החכמה

א. כתבנו לעיל (פרק ה' סעי' א'), שאנו נוהגים בשיטות הראשונים שצריך לפרט את כל השמות של המתגרשים. בדיעבד שלא כתב א' או אפילו כל השמות המפלים של המגרש או המתגרשת, יש מקילין להכשיר הגט, וי"א שאין להכשיר הגט רק במקום הדחק שא"א להשיג גט אחר.

— ❖ ❖ ❖ הרחבת דבר ❖ ❖ ❖ —

ס"ק א'

שיטות הראשונים והלכה למעשה אם הוחזק בשני שמות במקום א' אם צריך לכתחילה לפרט כל השמות

אות א. דיעה שאפילו לכתחילה אינו צריך לכתוב רק שם עיקר א' בגט ואין צריך לפרט כל השמות

חידושי הרשב"א גיטין (דף לד: בד"ה גמרא) וז"ל, ולי נראה דהוחזק בשני שמות במקום אחד מגרש לכתחלה באחד מהן ואינו חושש, משום דקשיא לי חניכה דתנן לקמן (פז:): כך היו בקיאי הדעת שבירושלים כותבין, אלמא אפילו דכתחלה מגרש באחד, דלא עדיפא חניכה מא' מעיקרי שמותיו. ועוד מדאמר רב אשי גבי תקנתו של רבן גמליאל והוא דאתחזק

בתרי שמי, שמע מינה ואפילו לכתחלה אין צריך, אלא בשהוחזק בשני שמות בשני מקומות וכו', וההיא דרובא קרו ליה מרים ופורתא שרה לא קשיא, דהתם הכי קאמר אם בא לכתוב שניהם לא יכתוב הטפל עיקר והעיקר טפל, שאין דרך העולם בכך ואיכא לעז, וטפי עדיף לכתוב שם הטפל לבדו, ממה שיכתוב שניהם, ויכתוב שם הטפל בעיקר והעיקר בטפל, שזה דרכן של

* הנדון בפרק זה הוא לגבי שמות המגרש והמתגרשת ולא שמות אבותיהם. לענין דיני שמות אבות המגרשים עיי' בפרק ט'.

— ❖ ❖ ❖ הרחבת דבר ❖ ❖ ❖ —

בריות וזה אין דרכן כנ"ל עיקר. ואע"פ שבגירסא ירושלמי שהבאנו למעלה לא נראה כן, אנו אין לנו אלא כגמרתינו עכ"ל.

אות נ. דיעה שלכתחילה צריך לפרט כל השמות

תוס' גיטין (דף לד: ד"ה והוא) וז"ל, לכתחילה צריך לכתוב שניהם אפילו כתיבה ונתינה במקום אחד, כדאמר בסמוך רובא מרים ומיעוט שרה, מרים וכל שום שיש לה, משמע דבחד מקום קרו לה הכי והכי וכן משמע בירושלמי וכו' עכ"ל.

ב"י (דף כד.) וז"ל, ולי נראה דבכותב שם עיקר בלא וכל שום מכשיר הרמב"ם בדיעבד, דלא גרע מחניכתו וחניכתה דמכשיר הרמב"ם בדיעבד דוקא וכו' עכ"ל.

אות ג. הראיות של הרשב"א ואיך התוס' יכול לתרץ הראיות של הרשב"א

היוצא מדברי הרשב"א שעיקר הטעם ששם א' כשר לכתחילה אפילו במקום שהוחזק בשני שמות, הוא מכח הגמ' (ד' פז:): שדייקה משם ששם החניכה לחוד כשר לכתחילה. וכיון שהרשב"א סובר שהחניכה לא עדיף מעיקר השם ממילא ששם העיקר לחוד כשר לכתחילה. עוד מביא ראיה ומדייק מדברי רב אשי שדוקא אם אתחזק בב' שמות בב' מקומות יש לכתוב שני השמות. ואע"פ שהרשב"א אומר שהירושלמי חולק וסובר שצריך לכתוב כל שמותיו, אבל הרשב"א מכריע שהבבלי חולק על הירושלמי.

ועל הראי' מהגמ' (ד' פז:), עיין בתוס' (גיטין לד: ד"ה והוא) וז"ל, צ"ל דנקיי הדעת שבירושלים היו שמותיהן

ידועים וליכא לעז, אי נמי כשהשמות דומין זה לזה שהכנוי דומה לשם לכתחילה כשר אף בכינוי עכ"ל. (ועיין ברא"ש גיטין פ"ד סי' ז' שמביא רק את התירוצ' הראשון של התוס'). מבואר לפי תירוצ' הראשון של התוס', שחניכה שהכל קוראים אותו בו הוא באמת עדיף משם העיקר, משום שהחניכה שהכל קוראים אותו בו הוא שם ידוע, כלומר מפורסם יותר משם עיקר רגיל. וזה דלא כדעת הרשב"א. ולשיטת התוס' ממילא אין ראי' לדינו של הרשב"א. ועל הראי' השני' מדיוק של רב אשי, יש ליישב שהדיוק הוא רק שאם לא הוחזק שיש לו שני שמות בשני מקומות אין צריך לכתוב אלא שם א', אבל במקום א' אם הוחזק בשני שמות ודאי יש לכתוב שניהם.

אות ד. הטעם שלפי שיטת התוס' יש לפרט כינויו

תרומת הדשן (ח"א א' רל"א) וז"ל, דטעמא מאי דכותבין החניכה בגט כדי להכיר שזהו פלוני המגרש, שלא יסברו שזה ראובן שכתב בגט אין

— ❖ ❖ ❖ הרחבת דבר ❖ ❖ ❖ —

זה המגרש, כי רבים שקורין לו בחניכה
אינם יודעים ששמו ראובן וכו' עכ"ל.

אות ה. הלכה למעשה

וכו' אבל אם הוא חסרון [ידיעה]
לדיינים האיך לכתוב בודאי אסור
לסמוך על זה. ויעשה שאלה לגדול
הדור והמה יבררו האיך לכתוב סגנון
השם ואין לומר הלא בדיעבד כשר זה
אינו כמבואר בהקדמה לספר שמות
דעל זה נאמר כל שאינו יודע בטיב
גיטין לא יהי' לו עסק עמהם הגם
דבדיעבד כשר ובגמרא [קידושין יג.]
אמרו על זה דזה חמור יותר מחטא דור
המבול יעוין בספר שמות בהקדמה
ותבין דכן האמת אולם מה אעשה ואוי
לי שעלתה בימי כך וה' הטוב יכפר
ונסלח לעדת ישראל וכו' עכ"ל.

שו"ת דברי חיים אה"ע (ח"ב סי' קכ"ט
ד"ה וגם מה) וז"ל וגם מה
שמשמיטין הכינוי וסומכין על שם
של קריאה לספר תורה הוא עון פלילי
שכבר גליתי לך שלדעת הרמב"ם ז"ל
הוא פסול וגם זקני המגיני שלמה
בתשובה הישינה דעתו לפסול
והמכתב אלי' ז"ל פסלו בפירוש
הגם שאני בעניי לפע"ד הארכת
לתרץ קושית המגיני שלמה והמכתב
אלי' ז"ל מ"מ מאן דאית ביה קצת
יראת השם יודע דאין ליתן גט
שפסול לדעת הנך גדולים מהני
קדמאי ובתראי ורק באם אי אפשר
בענין אחר אחר הסכמת ג' גדולים
אפשר להכשרי לכתחילה גט כזה
והבית אפרים ז"ל חרה אפו הרבה
בהמקילים הללו יעו"ש בדבריו עכ"ל.

דרבי משה (סי' קכ"ט ס"ק א') וז"ל,
מיהו אנו נוהגין לכתחלה כדברי
הפוסקים המצריכים לכתוב שניהם
עכ"ל.

שו"ע (סי' קכ"ט סעי' א') וז"ל, ואם יש
לאחד מהם שני שמות כותבין
שם שהם רגילים בו וידועים בו ביותר,
וכותבין איש פלוני וכל שם שיש לו
וכו'. הג"ה וכ"ש אם כתב עיקר השם
לבד דכשר, ולכן אין להקפיד על
הכינויים כל כך. וי"א דאין לכתוב כל
שום שיש לו אלא אם יש לו ב' שמות
יכתוב פלוני דמתקרי פלוני (ר"ת וב"י
בשם הרמב"ן והרשב"א) וכן נוהגין ואין
לשנות ואפילו נכתב הגט אין לגרש בו
אע"פ שכתב כל שם עד שיכתוב שני
השמות (בקונטרס) עכ"ל.

שו"ת דברי חיים י"ד (ח"ב סי' ק"ז בד"ה
וכמו ששמעתי) וז"ל, וכמו
ששמעתי מדיינים רבים שנקל להם
להשמיט אבי האשה בגט וכו' וכן
משמיטין כמה שם הכינוי שבפי כל
וכותבים רק שם הנקרא לספר תורה
מחמת פסק הרמ"א ז"ל אשר גדולי
אחרונים ממש בתשובות ומכתב אליהו
ז"ל [עיין שם, שער ד' סי' ז' וסי' י"ד]
פוסלים ומענה בפי שועלים קטנים
הללו שכן מקובל בידם מגאוני דור
שלפנינו ובאמת הגדולים ז"ל שפיר
עשו שכן מסור בידינו מגדולי אשכנז
שבאם א"א לבוא על תכונה השם סגי
בשם החניכה או שם דספר תורה לחוד

ס"ק ב'

בדיעבד אם כתב רק שם העיקר וחסר שמות הטפלות בגט

1234567

1234567

אות א. דעת המקילים

לחוד וכו' עכ"ל. וכן מביא הפ"ת (סק"ה) בשם הב"ח.

פ"ת (סי' קכ"ט ס"ק ה') בשם מהרי"מ מבריסק (סי' מ"ט) וז"ל, אמנם

לדעתי נכון יותר לכתוב בגט שם השני לבד היינו יהודה המכונה ליב, וטעמא דידי דהא עכ"פ שם זה עיקר נגד שם הראשון אריה ליב, וכמעט כל הראשונים הסכימו בכותב שם העיקר לבד כשר אף לכתחילה, והרבה מהאחרונים מפרשים גם דעת הרמב"ם כן, ואף לדעת שאר אחרונים דסוברים דרק בדיעבד כשר, אבל לכתחילה ראוי לכתוב ב' השמות ולכתוב על שם הטפל דמתקרי כנהוג, מ"מ בנ"ד י"ל דשם הראשון אינו נחשב אפי' לטפל וכו' עכ"ל.

תוס' גיטין (דף לד: ד"ה והוא) וז"ל, אבל בהוחזק בשני שמות במקום אחד כשר בדיעבד אפילו באחד מהן ואפילו בחניכה וכו' עכ"ל.

שלחן ערוך (סי' קכ"ט סעי' א') וז"ל ואם כתב חניכתו וחניכתה כשר. הג"ה וכ"ש אם כתב עיקר השם לבד דכשר וכו' וי"א דאין לכתוב כל שום שיש לו אלא אם יש לו ב' שמות יכתוב פלוני דמתקרי פלוני וכן נוהגין ואין לשנות ואפילו נכתב הגט אין לגרש בו אע"פ שכתב כל שם עד שיכתוב שני השמות לא כתב אלא שם האחד אפילו שם הטפל וגירש בו כשר וכו' עכ"ל.

מ"ז (ס"ק א') וז"ל, דיעבד סגי בחדא לטיבותא דהיינו או שם העיקר

אות ב. דיעות המחמירים

דיש לחוש לדבריהם ואפילו אם נתגרשה לא תנשא בגט זה. אמנם אם הוא שעת הדחק דאי אפשר להשיג גט אחר, כיון דהרשב"א מכשיר בהדיא אפילו לכתחלה בלי וכל שום וכו', ומדברי התוס' והרא"ש כל הישר הולך יבין מדבריהם דהם מכשירי' בדיעבד בלי וכל שום, ואפשר לפרש דברי הרמב"ם ז"ל והטור על דרך זה, אע"ג דריא"ז הוא פוסל בהדיא, כיון דהוי במידי דרבנן, יש לסמוך על דברי

גמ' פשוט (סי' קכ"ט ס"ק ח' ד"ה ולענין הלכה) וז"ל, ולענין הלכה אם כתב שם עיקר לחוד בלי וכל שום, כיון דאיכא כמה רבנותא דסוברים דהרמב"ם פוסל אם לא כתב וכל שום, ולדעת מרן הב"י זו היא דעת הטור, וגם ראיתי בשלטי גיבורים (פרק ד') דכתב בשם ריא"ז [דפי הרי"ף יז:] צריך לכתוב כל השמות שיש להן וכו', ואם כתב אחד מן השמות בלבד ה"ז פסול. והביא דבריו מהראנ"ח וכו'.

אוצר החכמה

— ❖ ❖ הרחבת דבר ❖ ❖ —

דוקא, כיון דמוכרח להיות פחות מעיגון גדול
- ועיין בפ"ת ס"ק ה' בשמו).

[1234567 תד"ח]

(ועיין בבית שמואל (ס"ק ב' - קאי על דברי
השו"ע סעי' א') וז"ל, משמע שאם כבר ניתן
הגט כשר כיון דלרוב הפוסקים כותבים וכל
שום עכ"ל. ויש לעיין בדעתו מה יהי' הדין
אם כתב השם העיקר בלבד ולא כתב וכל
שום).

אוצר החכמה

[1234567 תד"ח]

המכשירים בשעת הדחק, היכא
דנתגרשה כבר בגט זה דכתב שם
עיקר בלי וכל שום עכ"ל. (עיין
בהמשך דבריו שמחלק בין אם כתב שם
העיקר לבד, שיש להקל בשעת הדחק אם
א"א להשיג גט אחר, לבין אם כתב רק שם
טפל, שאין להקל אפילו בשעת הדחק, אלא
אם הוא עיגון גדול. ולפי"ז מה שאומר כאן
שא"א להשיג גט אחר, הוא לכאור' לאו

הדפסה ברזולוציית מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה

שערי שמות גיטין לזין, גדעון ליב עמוד מס': 469 הודפס ע"י אוצר החכמה

— ❖ ❖ קיצור דבר ❖ ❖ —

ב. אם דילג שם העיקר וכתב רק את שם הטפל, יש פוסלים הגט, ויש מכשירים, וי"א שאין להבשיר את הגט רק במקום הדחק ועיגון. אמנם אם כתב רק שם הטפל והוסיף וכל שום וכו' י"א שהגט כשר, אבל הרבה פוסקים פוסלים גם בזה. (מ')

— ❖ ❖ הרחבת דבר ❖ ❖ —

ס"ק א'

המחלוקת בכתב שם הטפל בלבד (מ')

(עיין בגט פשוט (סי' קכ"ט ס"ק ח') שמביא כמה דיעות לכאן ולכאן, ושיש מחלוקת גדולה בין הפוסקים מהו באמת דעת הרא"ש והרמב"ם).

אות א. דיעות המכשירין

אבל אם היה ביהודה וכתב לגרש את אשתו שביהודה או שהיה בגליל וכתב לגרש את אשתו שבגליל הרי זה מגורשת. כלומר ואין צריך לכתוב שני שמות מיהו לקמן נפרש על פי הירושלמי דאפילו גירש באותה מדינה דצריך לכתחלה לכתוב שני השמות וכו' עכ"ל.

ב"י (דף כ"ד. ד"ה והרא"ש) וז"ל, ואם נפשך לומר דבין כותב וכל שום בין שאינו כותב וכל שום מכשיר הרא"ש אפשר הוא עכ"ל.

שו"ת הרדב"ז (ח"א סי' שע"ו - קאי על נידון שכתב בגט ראובן הגר, ואח"כ התעורר השאלה שאולי שמו האמיתי הוא ראובן אלפנדרי) וז"ל, אבל אם מיעוטא קורין לו ראובן הגר ורובא ראובן אלפנדרי, הגט פסולה לדעת הרמב"ם ז"ל. ולדעת הרא"ש ז"ל וקצת פוסקים הגט כשר וכו' עכ"ל.

חידושי הרשב"א (גמ' גיטין דף לד: כד"ה גמ' עמוד ר"ג) וז"ל, וטפי עדיף לכתוב שם הטפל לבדו ממה שיכתוב שניהם, ויכתוב שם הטפל בעיקר והעיקר בטפל, שזה דרכן של בריות וזה אין דרכן וכו' עכ"ל.

אבל עיין לעיל סעיף א' סק"א אות ב', שהתוס' חולקים על סברת הרשב"א, והתוס' סובר שהחידוש של הגמ' גיטין לד: הוא שצריך לכתוב שתי השמות, ולא כמו הבנת הרשב"א שהחידוש של הגמ' הוא שאין להפך את הסדר של עיקר וטפל. וכיון שההלכה היא כתוס', יש לעיין אם דברי הרשב"א במה שאומר ששם טפל לבד כשר, היא להלכה.

רא"ש גיטין (פ"ד סי' ז') וז"ל, ואמרינן בגמ' דבני מערבא (פ"ד ה"ב) על הך ברייתא ומתניתין שהיה ביהודה וכתב לגרש אשתו שבגליל או שהיה בגליל וכתב לגרש אשתו שביהודה.

— ❖ ❖ ❖ הרחבת דבר ❖ ❖ ❖ —

ועיין בבית שמואל ס"ק ג' המובא
בסמוך אות ב. ועיין בדברי
חיים שער שינוי שמות אות ה'
באריכות.

הרמ"א (סי' קכ"ט סעי' א') וז"ל, לא
כתב אלא שם האחד אפילו
הוא שם הטפל וגירש בו כשר
עכ"ל.

^{לגור' החכמה}

אות ב. דיעות הפוסלין

טפי, משא"כ אם כותב שם הטפל
וכולל עיקר השם בכל שום, הוא עושה
לעיקר טפל וגרע טפי ופסול וכו'. מיהו
כל זה צ"ל לפירושו ברמב"ם מ"ש כתב
חניכתו כשר היינו שם הטפל ומ"מ
בכותב שם הטפל וכתב וכל שום פוסל
מכח חילוק הנ"ל. אבל אין מוכרח
פירושו ברמב"ם כמ"ש בסק"א. לפ"ז
י"ל לא עדיף שם הטפל לבדו משם
הטפל וכל שום. והרא"ש דמכשיר שם
טפל לבדו, מכ"ש אם כתב שם הטפל
וכל שום. וכן לדעת הרמ"א וכו', וכן
נראה עיקר דפסול בין אם כתב שם
טפל לבדו ובין אם כותב שם הטפל וכל
שום. וכן פסק בלבוש עכ"ל.

גר"א (סי' קכ"ט ס"ק ז') וז"ל, וכתב ב"י
אע"ג שאם כתב שם הטפל לבד
כשר, כמ"ש שאפילו בחניכה כשר,
מ"מ כשכתב וכל שום גרע טפי, ולא
נראה. וגם דברי הרמב"ם לא משמע כן.
אלא דס"ל שם טפל לבד פסול, ולא
דמי לחניכה שהכל מכירים בו וידוע
לכל, וכ"ש שאינם כו', וכ"מ בטור
שפי' דברי הרמב"ם כן, דלא כב"י
וד"מ עכ"ל.

ערוך השלחן (סי' קכ"ט סעי' מ"א) מביא
להלכה כהגר"א.

ועיין עוד באהלי שם כלל ב' ס"ק י"ח.

רמב"ם הל' גירושין (פ"ג הל' י"ג - י"ד),
וז"ל, מי שהיו לו שני שמות.
וכן אשה שיש לה שני שמות כשמגרש
כותב שמו ושמה שהן רגילין בו
ויודעין בו ביותר ואומר איש פלוני
וכל שם שיש לו גירש אשה פלונית וכל
שם שיש לה. ואם כתב חניכתו
וחניכתה כשר. (הל' י"ד) כתב השם
שאינם ידועים בו ביותר וכתב כל שם
שיש לו הרי זה פסול. וכו' עכ"ל.
עיין לעיל ברדב"ז שסובר ששיטת
הרמב"ם הוא ששם טפל לחוד
פסול.

מ"ז (ס"ק א') וז"ל, אבל בטפל לחוד
ודאי פסול אפילו דיעבד, ואם לא
כתב וכל שום וכו', ואין לנו שום דיעה
להכשיר בשם טפל לחוד, זולת הטור
לפי הבנה זו, והאמת אינו כן. והיותר
תימא שהרי הש"ע סיים תיכף דברי
הרמב"ם שפוסל בשם אין ידוע ביותר
דהיינו טפל. ורמ"א לא כתב כלום ע"ז,
ולכל הפחות היה לו לכתוב שם וי"א
דכשר. וכמדומה לע"ד דהך הג"ה זו
לאו דסמכא היא להלכה כלל עכ"ל.

בית שמואל (סעי' קכ"ט ס"ק ג') וז"ל,
אע"ג בסמוך איתא כתב שם
שאינו ידועה ביותר פסול, מתרץ
הב"י כשכותב שם הטפל לבדו עדיף

— ❖ ❖ ❖ הרחבת דבר ❖ ❖ ❖ —

אות ג. דיעה שזה ספיקא דדינא

פ"ת (סי' קכ"ט ס"ק ה') בשם תשו' חמדת שלמה (סי' ע"ב) שמחשיב הדין שכתב שם הטפל לבדו לספיקא דדינא ומצרפו לס"ס.

אות ד. דיעה להקל רק בשעת הדחק ועיגון גדול

גמ' פשוט (סי' קכ"ט ס"ק ח') וז"ל, אמנם **היכא** שכתב שם טפל בלבד הוא חמור יותר, ואפילו אם הוא שעת הדחק אין נראה להקל. אבל אם הוא שעת הדחק ואיכא עיגון גדול יש לסמוך להקל ע"ד המכשירין כן נ"ל עכ"ל.

ס"ק ב'

דיעה להקל בדיעבד אפי' אם כתב השם הטפל לחוד אם השם הטפל הוא קרוב לשם העיקר או ששם הטפל היה בזמן העבר שם העיקר

שו"ת נודע ביהודה אה"ע (תנינא סימן קט"ו) שמדבר שנכרים קוראים לעיר מאד ויהודים שבאו אח"כ לעיר קוראו מאדע והמסדר כתב בגט שם העיר מאד) וז"ל, ואולם בדיעבד עכ"פ אם אמת הדבר שאצל הנכרים נקרא מאד כפי טענת המסדר א"כ עכ"פ לא גרע שם הנכרים מחניכה ואף דב"ש בסי' קכ"ט ס"ק ג' מחמיר לדעת הרמב"ם בטפל לבד אפי' דיעבד מ"מ חניכה זו דקרוכה לעיקר השם עדיף טפי ועיין בפסקי מהרא"י סי' רנ"א וגם כיון שבערכאותיהם שם העיר מאד א"כ היה זה שם העיקר תחלה ואף אח"כ כשנתיישבו יהודים והתחילו לקרות מאדע נעשה מאדע עיקר מ"מ ודאי שתחלה נתיישבו נכרים ואח"כ יהודים וכיון שמתחלה היה שם מאד עיקר אף שאח"כ נעשה טפל או חניכה מ"מ עדיף משאר חניכה וכמ"ש

הב"ש לענין שם יהדות במומר ע"ש בס"ק א' וכו' עכ"ל.

וי"ל שביאור בשיטת הנו"ב שמכשיר אם כתב שם טפל שהוא חניכה שקרוב לעיקר השם אע"פ שאם כתב שם טפל לבדו בדרך כלל הוא פסול, הוא משום שטעם ששם טפל לבדו פסול כיון שכתב לעיקר שמו שם שבאמת אינו עיקר שמו יש חשש לעז דאנשים יחשבו שהמגרש הוא אדם אחר. אבל י"ל אם כתבו שם טפל שדומה לשם העיקר, אנשים כבר יבינו שהוא אותו אדם. דוגמא לזה בדיני שם שנשתקע, שמי שנקרא ע"י קיצור השם שקרוב לשם העיקר, מציל השם העיקר משיקוע. למשל מי ששמה שרה אבל עכשיו נקראת רק בשם שערקא, השם שערקא מציל השם שרה משיקוע, ועיין לעיל בפרק ג' סעי' ד'.

— ❖ — הרחבת דבר ❖ —

[אוצר החכמה]

ס"ק ג'

כתב שם הטפל וכל שום

אות א. דיעה שהיא ספק מגורשת

מור בשם הרמ"ה (סי' קכ"ט דף כה). שם העיקר הוא ספק מגורשת עכ"ל. וז"ל, ואם כתב שם טפל וכולל

[אוצר החכמה]

[אוצר החכמה]

[אוצר החכמה]

אות ב. דיעות הפוסלין

ד"ה גמרא) עכ"ל. ועיין שם שמדייק פירוש זה מלשון הרמב"ם גופא.

ב"י (דף כד.) וז"ל, והרא"ש דבריו סתומים, ואפשר לפרש דסבירא ליה כדפרישית בהרמב"ם, דכי אמרינן ולא שרה וכל שום שיש לה. כלומר ואם כתב כן פסול, היינו דוקא כשכתב וכל שום ומטעמא דפרישית, אבל אם כתבו בלא וכל שום כשר, ואם כן כשהכשיר בדיעבד בכותב שם טפל, היינו דוקא כשאינו כותב וכל שום אבל בכותב וכל שום פסול הוא. ואם נפשך לומר דבין כותב וכל שום בין שאינו כותב וכל שום מכשיר הרא"ש אפילו בשם טפל, אפשר הוא. עכ"ל.

שו"ע (סי' קכ"ט סעי' ב') וז"ל, כתב השם שאינם ידועים בו ביותר וכתב וכל שם שיש לו הרי זה פסול עכ"ל.

ים של שלמה (גיטין פ"ד לד: סי' ט"ז) וז"ל, ומה שכתב שאם כותב שם הטפל בפרטי וכולל השם העיקר, דהוי ספק מגורשת. לא ידענא למה. נהי דאמרינן לעיל (סי' ט"ז) מרים וכל שום שיש לה. אין הלשון הזה לכאור' אלא לכתחלה. ומנין לנו לפוסלו בדיעבד, ולכל היותר אינו אלא פסול בדיעבד

רמב"ם הל' גירושין (פ"ג הל' י"ג, י"ד), וז"ל, מי שהיו לו שני שמות כשמגרש כותב שמו ושמה שהן רגילין בו וידועין בו ביותר, ואומר איש פלוני וכל שם שיש לו גירש אשה פלונית וכל שם שיש לה. ואם כתב חניכתו וחניכתה כשר. כתב השם שאינם ידועים בו ביותר וכתב כל שם שיש לו הרי זה פסול עכ"ל.

עיין לקמן (סעיף ד' סק"א אות ב') דברי הריב"ש (סי' מ"ג) שבאמת חולק על הטור וסובר ששיטת הרמ"ה היא כהרמב"ם שהגט רק פסול. ועיין שם שמביא את המקור מהגמ' למה לשיטות הרמב"ם ורמ"ה יהיה הגט פסול בציוור הנ"ל.

ב"י (דף כ"ד.) וז"ל, ולי נראה דבכותב שם עיקר בלא וכל שום מכשיר הרמב"ם בדיעבד, דלא גרע מחניכתו וחניכתה דמכשיר הרמב"ם בדיעבד דוקא, כדמשמע מלשונו בפ' ג', ולא פסל בכתב שם טפל אלא כשכתב עמו וכל שום, משום דטפי עדיף לכתוב שם הטפל לבדו ממה שיכתוב שניהם, ויכתוב שם הטפל בעיקר והעיקר בטפל. וכמו שכתב הרשב"א (ד' לד:

— ❖ ❖ ❖ דבר ❖ ❖ ❖ —

כמו שכתב הרמב"ם, והיינו שלא להיות ספק מגורשת לא נהירא כלל
 תינשא בו ואם נישאת לא תצא, אבל עכ"ל.

אות ג. דיעה המכשיר

^{האוצר החכמה} ז"ז (סי' קכ"ט ס"ק א') וז"ל, אבל דיעבד ועיין עוד בדברי חיים ח"ב סי' קס"ב.
 סגי בחדא לטיבותא דהיינו או שם
 העיקר לחוד או שם הטפל עם וכל שום
 וכו' עכ"ל.

ס"ק ד'

^{האוצר החכמה} להכותבין וכל שום אם יש ב' שמות שוים
 וכתב רק א' מהם וכל שום הגט כשר

גמ' פשוט (סי' קכ"ט ס"ק י"ב) וז"ל, אם ^{האוצר החכמה} האומרים דבכתב שם טפל וכל שום
 שני השמות הם שוים וליכא למיקם הגט כשר. ואת"ל הלכה כדברי
 עלה דמלתא איזה הוא רגיל ביותר הרמב"ם ז"ל דפסל דלמא השם
 וכתב אחד מהם עם וכל שום הגט כשר ^{האוצר החכמה} שכתוב בגט אינו טפל עכ"ל. עיין שם
 מטעם ס"ס. ספק אם הלכה כדברי ^{האוצר החכמה} עוד.

— ❖ ❖ קיצור דבר ❖ ❖ —

ג. שם שהכל קורין אותו נקרא חניכה שהכל קורין אותו בו. יש דיעות שאפשר לכתחילה לכתוב רק את החניכה שהכל קורין אותו בלי לכתוב שאר שמותיו, אפילו שמות חשובים כמו השם שעולה לתורה וכו'. ויש דיעות שלכתחילה אין לסמוך על החניכה שהכל קורין אותו בלבד אבל בדיעבד אם כתבו בלבד הגט בשר.

— ❖ ❖ הרחבת דבר ❖ ❖ —

ס"ק א'

המקור למחלוקת אם חניכה שהכל קורין אותו
כשר לכתחילה או בדיעבד

אות א. דיעות שכשר לכתחילה

תוס' גיטין (לד: ד"ה והוא) וז"ל, והא דקאמר בהמגרש (פז:) כתב חניכתו וחניכתה כשר וכך היו נקיי הדעת שבירושלים עושים, כן משמע אפילו לכתחילה אין צריך לכתוב שניהם אע"ג דגבי מרים שבסמוך ובירושלמי אמרינן דדוקא בדיעבד כשר צ"ל דנקיי הדעת שבירושלים היו שמותיהן ידועים וליכא לעז. א"נ כשהשמות דומין זה לזה שהכנוי דומה לשם לכתחילה כשר אף בכינוי עכ"ל.

הרא"ש (פ"ד סי' ז') וז"ל, והא דאמר לקמן כתב חניכתו כשר וכן היו נקיי הדעת שבירושלים עושים (משנה דף פז:) דאפילו לכתחילה אין צריך לכתוב עיקר השם. יש לומר דמיירי התם בחניכה שמכירין אותו בכל מקום והכל קורין אותו בשם זה אלא כשהוא חותם בשטר או קורא בתורה קוראין אותו בשם המובהק להכי סגי בשם חניכה לחוד עכ"ל. (וזה שהרא"ש מביא רק את התירוצ' הראשון של התוס' ולא מזכיר את התירוצ' השני עיין בב"י (דף כד.) וז"ל, ותירוצ' זה לא הזכירו [הרא"ש] נראה שלא ישר בעיניו ולכן לא הזכירו רבינו עכ"ל).

אות ב. דעת הרמב"ם ומחלוקת האחרונים אם הוא מכשיר רק בדיעבד או כשר אפילו לכתחילה

הרמב"ם הל' גירושין (פ"ג הל' י"ג), עיין בדבריו לעיל סעיף ב' סק"א אות ב'. וזה שהרמב"ם כותב וז"ל ואם כתב חניכתו וכו' כשר וכו' עכ"ל. על פי פשטות משמע שהוא מכשיר רק בדיעבד. (אבל עיין לקמן שדעת הבית שמואל היא שהרמב"ם מודה להרא"ש שחניכה שהכל קוראים אותו בו כשר אפילו לכתחילה).

— ❖ — הרחבת דבר ❖ —

ועיין עוד באהלי שם כלל ב' סעיף ז',
 וס"ק י"ז, ובכלל ז' ס"ק ו', וגם
 בחזו"א אה"ע סי' צ' ס"ק כ"א וסימן
 צ"ד ס"ק ט"ז.

(ב) דיעות שהוא כשר אפילו
 לכתחילה

בית שמואל (ס"ק א' - קאי על דברי הש"ע
 סעי' א' הנ"ל) וז"ל, אבל דבריו אין
 מוכרחים. וי"ל הרמב"ם מודה בחניכה
 שהכל קורין בו, אלא הוא איירי
 בחניכה שאין הכל קורין בו, כי
 לגירס' שלו במתני' פ' המגרש תנא
 לשון דיעבד בחניכה, והיינו חניכה
 שאין הכל קורין אותו בו, מ"ה כתב
 הרמב"ם הדין מה דמפורש במתניתין
 כדרכו, כי לדידי' לא נזכר בש"ס חניכה
 שהכל קורין אותו בו, אבל הוא נמי
 ס"ל חניכה שהכל קורין אותו בו
 כותבים לכתחלה עכ"ל.

פ"ת (ס"ק ב') וז"ל, בס' גט מקושר
 בכללי השמות (אות ו') כ' דכן נ"ל
 עיקר, דגם לרמב"ם כשר בחניכה
 שהכל קורין, וכמ"ש תוס' פ' השולח
 דף לד: וברא"ש שם וכו', וכן נראה
 מהרמב"ם בפ' המשנה פ' המגרש
 חניכה שהכל קורין בו כשר לכו"ע אפי'
 לכתחילה עיי"ש עכ"ל.

(א) דיעות שהוא רק בדיעבד
 עיין לקמן בב"י שסובר שהרמב"ם אינו
 מכשיר רק בדיעבד.

שו"ע (סי' קכ"ט סעי' א') וז"ל, ואם כתב
 חניכתו וחניכתה כשר עכ"ל.

בית שמואל (ס"ק א' - קאי על דברי
 השו"ע הנ"ל) וז"ל, היינו בדיעבד
 עכ"ל.

מ"ב גיטין לקוטי שמות (ס"ק י"ד) וז"ל,
 וכן כתבו האחרונים כשיש ספק
 בשם הקודש יכתוב החניכה לבד וכן
 מעשים בכל יום וכו' עכ"ל. מבואר
 שאם אין ספק בשם הקודש כותבים
 שניהם לכתחילה.

גמ' מסודר (שער א' סי' א' סעי' ב') וז"ל,
 ואם יש לו שם קודש והבריות קורין
 אותו בכינוי לע"ז, יש לכתוב שניהם,
 כגון יהודה המכונה ליב. מ"מ אם שם
 הקודש אינו ידוע בבירור די בכינוי
 לבד. אם הבריות קורין אותו ליב ואין
 ידוע אם שם הקודש שלו הוא יהודה
 או אריה, כותבין ליב לבד, אנא ליב, כי
 הוא חניכה שהכל קורין עכ"ל. מבואר
 מדבריו שאם שם הקודש שלו ידוע
 בבירור, אפילו באופן שיש לו כינוי
 שהכל קורין אותו בו, כותבים
 לכתחילה שני השמות ולא החניכה
 בלבד עכ"ל.

אות ג. להסוברים בדעת הרמב"ם שמכשיר רק בדיעבד,
 במה חולק עם הרא"ש

אות א. מהלך א

ב"י (דף כד.) וז"ל, וטעם המחלוקת
 הרמב"ם והרא"ש בחניכתו
 וחניכתה, דלהרא"ש כותבין חניכתו
 לכתחילה וכמו שכתב רבינו,
 ולהרמב"ם לא מתכשר אלא בדיעבד,
 וכדמשמע לישנא דואם כתב חניכתו

— ❖ ❖ ❖ הרחבת דבר ❖ ❖ ❖ —

וחניכתה כשר שכתב בפ' ג'. הוא תלוי לדעתי במחלוקת גירסת המשנה בפ' המגרש (ד' פז:), דהרא"ש גריס כגירסת רבינו חננאל ורבינו תם שכתבו שם התוס' (ד' פ"ח. ד"ה וכך), איש פלוני בן איש פלוני ולא כתב עד כשר, כתב חניכתו—חניכתה כשר וכך היו נקיי הדעת שבירושלים כותבים. פירוש שלא היו כותבין אלא חניכתו וחניכתה לבד, הרי דלכתחלה לא היו כותבין אלא חניכתו וחניכתה לבד. והרמב"ם גריס כגירסת רש"י דכתב

חניכתו וחניכתה שנוי אחר וכך היו נקיי הדעת וכו', דלא קאי כך היו נקיי הדעת כותבים אלא לכתב איש פלוני ולא כתב עד דכשר, וקאמר דנקיי הדעת שלשונם קצרה לא היו חותמים עד, אלא פלוני בן פלוני, ומאחר שמה ששנינו שכך היו נקיי הדעת לא קאי לכתב חניכתו וחניכתה, מהי תיתי לן להתיר לכתוב כן לכתחלה דכתב חניכתו וחניכתה כשר בדיעבד משמע עכ"ל.

ובן כתב הגר"א (סי' קכ"ט ס"ק ב').

אות ב. מהלך ב

גמ' פשוט (סי' קכ"ט ס"ק ז' - מביא את פירוש הב"י במחלוקת הרא"ש והרמב"ם, וחולק עליו משום דהרמב"ם בפירוש המשניות גרס במשנה דף פז: דלא כמו דהבין הב"י בדעת הרמב"ם) וז"ל, ואני ראיתי בפירוש המשנה להרמב"ם, ונרא' מדבריו שם דהוה גריס וכך היו נקיי הדעת אחר כתב חניכתו. ע"כ יראה דאפשר דטעם מחלוקת הרמב"ם והרא"ש הוא זה, דהרא"ש גריס וכך היו נקיי הדעת כותבין, והרמב"ם גריס וכך היו נקיי הדעת עושין. ומפרש הרמב"ם דמ"ש נקיי הדעת עושין היינו לענין הדין, שהיו דנין דאם כתב

חניכתו וחניכתה כשר והיינו בדיעבד. ואפילו תימא דהרמב"ם מפרש עושין כותבין, או דהוה גריס כותבין, י"ל דטעמו דהרמב"ם הוי, דכיון דהתנא קא' כתב חניכתו וחניכתה כשר משמע בדיעבד, ואע"ג דנקיי הדעת היו כותבין לכתחלה, תנא דמתני' חולק על נקיי הדעת, וה"ק מה שהיו כותבין נקיי הדעת שבירושלים לכתחלה, לדידי ס"ל דוקא דיעבד. ופסק כתנא דמתני' עכ"ל.

ועיין עוד בשו"ת באר יצחק חאה"ע סי' י"ג ביאור בשיטת הרמב"ם.

ס"ק ב'

1234567

אם הפירוש של חניכה שהכל קורין אותו הוא שדוקא שהכל קורין אותו בו או מספיק שהרוב קורין אותו בו

1234567

אות א. דיעה שמסתפקת בזה

1234567

ורוב לא מקרי הכל כמ"ש בב"ש צ"ד
לא תימא כל הנאה שלו אלא רוב הנאה
שלו ועיין בטו"ז (סי' תקפ"ג ס"ק ז')
ומ"מ אין זה מוכרח דאמרינן ביבמות
(דף כ"ז) כיון דרובן גביה קרי לי' כולן
וכו' עכ"ל.

שו"ת בית יצחק אה"ע (ח"ב סי' ל"ג)
וז"ל, ועוד דשם היו הכל קורין
אותו ליזר או ליב הוה חניכה שהכל
קורין משא"כ בזה שמקצת קורין אותו
בפניו הירש ל"ה הירשלא חניכה שהכל
קורין אותו רק חניכה שרוב קורין אותו

אות ב. דיעה שמספיק רוב

כתב השמלה חדשה סל"ז ואות פ"ד דאם
רוב אונא צמקה אף שנשאר כט"ד מ"מ רובא
ככולה יע"ש וכן נ"ל דבכל התורה רובא
ככולה אף יש לומר מדכתב אונא שלימה י"ל
דרוב ככל וכו' עכ"ל.)

דברי חיים שמות גיטין (לקוטי שמות
מט"ג ס"ק ג') וז"ל, ואין לחלק בין
חניכ' שהכל קורין בה לרובא שרה
דרובא ככולו בכל מקום מבואר בתה"ד
מובא בס"ש עכ"ל.

(סמך לשיטה זאת הוא מדברי המשבצות
זהב י"ד (סי' ל"ו ס"ק כ') שכתב וז"ל, עוד

אות ג. דיעה שצריך הכל ממש

חניכה שהכל קורין לכן צריך לכתוב
מה שהכל קורין ולא סגי במה שהרוב
קורין עכ"ל.

חקר דבר (שער ה' סי' י"ב ס"ק ל"ד)
וז"ל, כיון שאינו עיקר השם והא
שאנו מכשירין בו הוא משום דהוי

ס"ק ג'

שאפשר לעשות חניכה שהכל קורין אותו בו ע"י שיכתוב ב' כינויים שהכל קורין אותו באחד מהן

שני הכינויים שצריך לכתוב חשובים
יחד כחניכה שהכל קורין עכ"ל. (גם עיין
בחקר דבר שער ה' סי' י"ב ס"ק ל"ד).

גמ' מסודר (שער א' סי' א' סעי' ב') וז"ל,
ואם אין הכל קורין אותו ליב, כי יש
שקורין אותו בכינוי אחר, כגון לעוו, אז

— ❖ — הרחבת דבר ❖ —

ס"ק ד'

**אם יש ספק בעיקר השם או שאינם רוצים
לכותבו מאיזה טעם אחר, אז לכו"ע כותבין
רק החניכה שהכל קורין אותו בו**

והזכיר שם שאמר ששמע כן מהגאון בעל פ"י ז"ל. וכ' שם דכן עשו עוד הלכה למעשה וכו'. גם בספר טיב גיטין בדיני שמות שנשתנה מ"ח (ס"ק י"ד) הביא כן בשם תשו' בגדי כהונה (סי' כ"ט) דמסיק שכדי שלא יצטרך לכתוב ב' גיטין יכתוב רק החניכה, והוא ז"ל ¹²³⁴⁵⁶⁷החניכה הסכים ג"כ לזה וכתב דכן מעשים בכל יום עכ"ל.

¹²³⁴⁵⁶⁷ובן הוא בגט מסודר (שער א' סי' א' סעי' ב') עיין לעיל.

ועיין בשו"ת באר יצחק חאה"ע סי' י"ג שמביא על דין הנ"ל ז"ל, אלמא דלכתוב רק שם החניכה לבד עדיף יותר מלכתוב שני גיטין לכתחילה עכ"ל.

(שמעתי מהרה"ג ר' שמואל יהודה ליב לאנדסמאן שליט"א בשם הרה"ג ר' משה פיינשטיין ז"ל ומהרה"ג ר' חיים קאהן שליט"א בשם הרה"ג ר' משה שטיינברג ז"ל שעדיף לכתוב גט שכשר בדיעבד, מלנסות לכתוב גט כדי לצאת ידי כמה שיטות לכתחילה אם לדיעות אחרות יהיה פסול. וזה דומה לנדון דידן שאם יש איזה ספק בשם העיקר עדיף לכתוב רק חניכה, אע"פ שיש פוסקים שכתוב חניכה לחוד אינו כשר רק בדיעבד. ומהלך זה, שעדיף לכתוב גט שלכו"ע כשר, אע"פ שהוא רק בדיעבד, מלנסות לכתוב גט שכשר לכתחילה, אבל לאיזה דיעות יש חשש פיסול, לכאור' מיוסד על סברא, וג"כ על

בית שמואל (ס"ק א') וז"ל, וצ"ל לפ"ז הא דמכשיר במומר לכתוב שם ישראל לכתחלה, וכל הפוסקים מדמי שם ישראל במומר לחניכה שהכל קורין בו, ולרמב"ם חניכה אין כותבים לכתחלה משום מומר שאני, דהו"ה כדיעבד דאין לו תקנה אחרת, כי אסור להזכיר שם של כותי' כמ"ש בתוס' בשם ר"ת. גם י"ל שם ישראל עדיף הואיל שם עיקר שמו היה מעיקרו עכ"ל.

פ"ת (ס"ק ב' - בשם הגט מקושר בכללי השמות אות ר') וז"ל, ולכן כתב דמי שידוע שנקרא ליב, ואין שם קודש שלו ידוע אם יהודה או אריה, אין לכתוב רק הכינוי לחוד, אפילו במגרש עצמו דזה חניכה שהכל קורין בו כשר לכ"ע אפילו לכתחילה ע"ש. ועיין בתשו' שיבת ציון (סי' פ"ז) שהביא כן הלכה למעשה מאביו הגאון בעל נו"ב ז"ל, באחד שהיה נקרא בשם ליב ולא ידעו אם שם הקודש שלו הוא אריה או יהודה, והורה בצירוף ב"ד מו"ש לכתוב רק שם ליב לבדו. והביא ג"כ בשם הג"פ בסי' זה (ס"ק קל"ב) שפסק כן במי ששמו עבידי, ולא היו יודעי' שם הקודש אם עובד או עובדיה, ופסק לכתוב רק עבידי ע"ש. ועיין בשו"ת תשובה מאהבה (ח"א סי' נ"ב) שהביא ג"כ זה בשם רבו הגאון נו"ב ז"ל.

— ❖ ❖ ❖ הרחבת דבר ❖ ❖ ❖ —

(אח"כ הראה לי הרה"ג ר' י. ליכטר שליט"א שיסוד זה מפורש בשו"ת שערי דיעה. ונביא כאן את דברי השו"ת שערי דיעה (סי' ע"ו) וז"ל, ואדכרתן מלתא מה שראיתי בילדותי בתשו' הגאון הרי"ם פדווא ז"ל מבריסק שכתב שדרכו בכל עת לדקדק בכל פעם בשמות גימין באופן שיהי' עכ"פ הגט כשר בדיעבד דאם באנו לחוש בענין זה לצאת י"ח כל לכתחילה לא ימלט שיהי' פסול גם בדיעבד וכו' עכ"ל).

הרחבת דבר

המהרי"ק וד"מ. ועיין במהרי"ק (שורש ק"ו) שדן אם יש ספק בשם הנהר של העיר, וכתב וז"ל, ופשיטא שטוב לכנוס בספק חיסור מליכנוס בספק שינוי, שבחסר כשר לכ"ע בדיעבד וכו' עכ"ל. ועיין בדרכי משה (סי' קכ"ט ס"ק י"ט) שמביא מחלוקת אם יש לכתוב כינוי משפחה וז"ל, ולכן נראה שאין לכתוב כלום מכינוי המשפחה להוציא נפשיה מספיקא וכו' עכ"ל. ולכאור' ה"ה לעניינו).

ס"ק ה'

ביאור לכמה פוסקים שכתובת חניכה שהכל קורין אותו בו הוא כשר לכתחילה, אע"פ שאינו שם העיקר שלו^(מ)

מפורסם כ"כ, צריך לכתחילה לפרט שמות אחרים ג"כ, דבלאו הכי יש חשש לעז. אבל שם שהכל קורין אותו בו, אין בו חשש לעז כיון דהכל קוראים אותו בשם זה. וממילא אין צריך לכתוב עוד שמות.

(אמנם עיין לעיל בפרק ו' סעי' ו' ס"ק ג' אות ב' דעת המכתב מאליהו שבאמת סובר שיש רק דין א' בהקדמות שמות והוא ששם שיש בו פחות לעז הוא העיקר ולכן הוא פוסק שחניכה שהכל קוראים בו עדיף אפילו משם שעולה לתורה, ועיין שם עוד).

והסוברים שאפילו אם כותבים חניכה שהכל קורין אותו בו צריך לפרט שמות אחרים לכתחילה, הוא מטעם שאע"פ שהכל קוראים אותו בשם זה, יש מקום ללעז כיון שיש לו שמות אחרים, ורואים שאינם כתובים בגט, יחשבו דמסתמא זה המגרש בהגט אינו זה האיש שהם מכירים, מכיון

לדעת הרא"ש ואולי גם לדעת הרמב"ם, חניכה שהכל קורין אותו יש לו מעלה יותר אפילו משם עיקר ממש. דהיינו כגון שם שעולה בו לתורה שהוא יותר חשוב משם שהכל קורין אותו בו, וממילא יש להקדים השם שעולה בו לתורה. אבל מצד שני אם כתב רק השם שעולה בו לתורה הגט כשר רק בדיעבד (עיין לעיל סעיף ג'). אבל החניכה שהכל קורין אותו בו הוא כשר לכתחילה. וצ"ל שיש ב' דינים נפרדים בדיני כתיבת שמות. דין א' הוא דין בהקדמת שמות. וזה תלוי איזה שם יותר חשוב. ועיין לעיל בפרק ו' דרגות בחשיבות של שמות. ודין הב' הוא שצריך לפרט את כל השמות שיש למגרש או למתגרשת והוא מטעם חשש לעז. וכיון דלעז תלוי בהכרת אנשים, ממילא אע"פ ששם שעולה בו לתורה חשוב יותר, אבל כיון דהוא אינו

— ❖ ❖ הרחבת דבר ❖ ❖ —

ובחניכה שהכל קורין אותו אין חשש.
והסוברים שחניכה שהכל קורין אותו
בו כשר רק בדיעבד הטעם הוא
שלכתחילה יש לחוש ללעז של
אנשים שיודעים שיש לאדם הזה
עוד שמות, וכיון שאינם כתובים
בגט יאמרו דאולי זהו אדם אחר.

דאין רואים שמותיו האחרים בגט.
אבל המקילים סוברים שחשש לעז
הוא רק אם אין מכירים או
משתמשים עם השם שנכתב בגט.
אבל אם הכל קורין ומכירים אותו
בשם זה שכתב בגט, אין חשש לעז
בזה שלא כתב איזה שם אחר בגט.
ויוצא מזה שיסוד המחלוקת אם
חניכה שהכל קורין אותו בו כשר
לכתחילה או לא, הוא ^{לכאן} לכאן
שהסוברים שהוא כשר לכתחילה
הוא משום שכל החשש לעז הוא
לאנשים שאין מכירים אותו שם או
אינם משתמשים בשם הכתוב בגט.

ועיין ^{לעיל דף תמ"ד} בדברי הרשב"א
שיש לכאן שיטה אחרת בזה
דהוא סובר אפי' השם של מיעוט
קריאה הוי כשר לכתחילה ועיין ^{שם} שם
הסביר של דבריו.

[1234567] 00000

— ❖ ❖ קיצור דבר ❖ ❖ —

אוצר החכמה
מחלקת המחקר

ד. אם הכתיבה והנתינה היא במקום אחד ונתהפך סדר השמות, שכתב את השם העיקר לטפל, יש דיעות שהגט בשר לכתחילה, ויש דיעות שהגט בשר רק בדיעבד. ובוה נחלקו הפוסקים אם פירושו שהגט בשר בדיעבד הוא רק שכבר כתבו או דוקא שכבר מסרו או דוקא אם הוא מקום עיגון. אם נתהפך הסדר של שמות מחוברים כגון אם במקום לכתוב יהודה משה כתב משה יהודה, יש מחלוקת אם הגט בשר בדיעבד.

[1234567]

— ❖ ❖ הרחבת דבר ❖ ❖ —

אוצר החכמה
מחלקת המחקר

ס"ק א'

מקור הדין אם נתהפך סדר השמות (מ')

אות א. הקדמה - סיכום שיטות הראשונים

[1234567]

יש מחלוקת בדעתו מה הדין אם נתהפך סדר השמות.

הריב"ש סובר שדעת ר"ת שהגט אינו פסול בדיעבד רק לכתחילה.

הגמ' פשוט הבין שדעת הרשב"א הוא שלר"ת הגט פסול. (כמו להרמב"ם

אם אין עושים לפי עיקר התקנה, וכותב שם הטפל וכל שום שהוא פסול, ה"ה לר"ת אם נתהפך סדר השמות, אפילו אם הם כתובים בפירוש הגט פסול, כיון דלשיטת ר"ת היפוך סדר השמות אפילו הם כתובים מפורש הוי דלא כעיקר התקנה). וכ"כ סובר הראנ"ח שלהלכה הגט פסול. (ולדעת הג"פ יש מחלוקת בין הרשב"א והריב"ש בדעת ר"ת).

הבית מאיר סובר שגם הרשב"א אליבא דר"ת פוסל הגט רק לכתחילה.

(א) שיטת הרמב"ם והרמב"ן ואפשר גם הרמ"ה שמפרשים הגמ' (גיטין לד:) וז"ל הגמ', ההיא דהו קרו לה מרים ופורתא שרה אמרי נהרדעי מרים וכל שום שיש לה ולא שרה וכל שום שיש לה עכ"ל הגמ'. ומפרשים שיש לכתוב שם העיקר וכל שום שיש לה, ולא שם הטפל וכל שום שיש לה. ואם כתב שם הטפל וכל שום שיש לה, סוברים רוב המפרשים דלהרמב"ם, ורמב"ן ואפשר הרמ"ה דהגט פסול. אבל אם כתב כל השמות בפירוש, אפילו אם כתב מקודם שם הטפל, אין מקור לעורר על כשרות הגט והוא כשר לכתחילה.

(ב) לר"ת שמפרש הגמ' בגיטין הנ"ל שלעולם צריך לפרט כל השמות,

— ❖ ❖ ❖ הרחבת דבר ❖ ❖ ❖ —

[1234567]

אות נ. דעת הרמב"ם, הרמ"ה, ורמב"ן שאם נתהפך סדר השמות הגט כשר לכתחילה, ודעת הריב"ש שלר"ת הגט כשר בדיעבד

שאינן כותב השם העקרי בפירוש, אלא כותב השם הטפל בפירוש והעקרי כולל סתם בלשון וכל שום דאית לי, ולזה הוא פסול שאין ניכר מתוך הגט שיהי' זה, אבל בנדון זה ששני השמות כתובים בגט בפירוש, אין הפרש בין שכותב זה ראשון או זה, וכן כתבו הרמ"ה ז"ל והרמב"ן ז"ל בההיא דרובא מרים דאפילו שרה דמתקריא מרים כשר אפילו לכתחלה, ולא פסלו אלא בשכולל מרים שהוא השם העקרי בלשון וכל שום וכו', אבל כשכותב שני השמות בפירוש בין שהזכיר שם של יהדות ראשון בין שהזכירו אחרון בלשון דמתקרי, כשר לדעת ר"ת ז"ל בדיעבד, ולדעת הרמ"ה והרמב"ן ז"ל אפילו לכתחלה וכו' עכ"ל.

שו"ת הריב"ש (סי' מ"ג) וז"ל, אבל הספק שיש בזה הוא מפני שכתוב בגט שם הבעל של גיות עקרי ושם של יהדות בלשון דמתקרי, והיה ראוי שיכתוב שם יהדות עקרי שהוא הראשון והמשובח ושם של גיות בלשון דמתקרי, או שלא יכתוב כלל שם של גיות בפירוש, והיה נכלל בלשון וכל שום אחרון וחניכא, שהרי גם בב' שמות של יהדות שרגיל באחד יותר מן האחר, יש לו לכתוב הרגיל בפירוש והשני כוללו בלשון וכל שום, כדאי' (גיטין דף לד:) ההיא דהו קרו לה רובא מרים ופורתא שרה אמרי נהרדעא מרים וכל שום שיש לה ולא שרה וכל שום שיש לה. והסכימו רבים מן הגדולים ז"ל ומהם הר"ם ז"ל והרמ"ה ז"ל, שאם שינה פסול. אלא שיש לומר דהתם הוא

אות ג. הבנת הרשב"א בשיטת ר"ת

אתי למימר לא זו היא דזו עיקר שמה מרים עכ"ל.

א) שיטת הרשב"א

גמ' פשוט (סי' קכ"ט ס"ק י"ג) וז"ל, הרשב"א שכתב בחידושיו (פ' ד' דף נא:), דהרמב"ן הקשה על פירוש ר"ת ז"ל, דא"כ אפילו שרה דמתקריא מרים כיון שהוא מפרש שני שמותיה. ועוד דא"כ ליתני התקין ר"ג שיהא כותב כל שם שיש לו. תירץ הרשב"א דלא קשיא לפי דעתו דמ"ש ולא שרה דמתקריא מרים אעפ"י שהוא מזכיר שני שמותיה, לפי שאין אדם כותב בעיקר שם הטפל שהוא שם שקורין אותה בו המועט, וכל שהוא כותב שרה דמתקריא מרים

ב) הבנת הגמ' פשוט ועוד אחרונים בדברי הרשב"א

גמ' פשוט (סי' קכ"ט ס"ק י"ג) וז"ל, ומשמע מתוך תירוצו של הרשב"א דאם כתב שרה דמתקריא מרים מיפסיל נמי בדיעבד, כיון דאיכא לעז שיאמרו לא זו היא, וא"כ לפי זה הרשב"א והריב"ש פליגי מה יסבור ר"ת כשכתב שרה דמתקריא מרים וכו'. וכן ראיתו דס"ל למהר"י קאוויירו דהרשב"א

— ❖ ❖ ❖ הרחבת דבר ❖ ❖ ❖ —

והריב"ש פליגי בדעת ר"ת, הובא ¹²³⁴⁵⁶⁷הג"פ הנ"ל, וכתב עליו דאין מדברי דבריו בספר שמות (דף קד). וכו' עכ"ל.
 (ב) **הבנת הבית מאיר ועוד אחרונים**
בהרשב"א
פ"ת (סי' קכ"ט ס"ק ו') וז"ל, ועיין בספר בית מאיר שהזכיר קצת מדברי עכ"ל.

ס"ק ב'

דעת האחרונים הלכה למעשה

1234567

אות א. דיעות שאם נתהפך הסדר כשר לכתחילה

שו"ע (סי' קכ"ט סעי' ב') וז"ל, כתב השם שאינם ידועים בו ביותר וכתב כל שם שיש לו, הרי זה פסול. אבל אם השני שמות כתובים בפירוש בגט אין הפרש בין שכותב זה ראשון או זה ^{אחר} עכ"ל. (לכאור' המחבר הולך לשיטתו בסעי' א' שפסק כהרמב"ם ורמב"ן דלא כר"ת. וממילא אם נתהפך סדר השמות כשר לכתחילה. אבל להרמ"א

שפסק כר"ת, אינו כשר רק בדיעבד. וכן הוא בהגר"א לקמן).
גר"א (ס"ק ח' - קאי על דברי הש"ע הנ"ל) וז"ל, כ"כ הריב"ש (סי' מ"ג) בשם הרמ"ה והרמב"ן וכו', אבל בכתב השם השני דמתקריא אפילו לכתחילה כשר. אבל לדעת ר"ת שמפ' וכל שום, שכותב דמתקריא דוקא בדיעבד כשר. וכ"כ שם בריב"ש עכ"ל.

אות ב. הדיעות שכשר בדיעבד

י"ם של שלמה גיטין (פ"ד דף לד: סי' ט"ז) וז"ל, אבל לפי דעתנו, דבמקום אחד כשיש שני שמות כותבים שניהם בפירוש, וכותבין שם העיקר קודם, וכותבין מרים דמתקריא שרה, ולא שרה דמתקריא מרים, כדפרישית לעיל, אין זה קפידא אלא לכתחילה. אבל אם כתב שרה דמתקריא מרים פשיטא דכשר. וכן פסק ריב"ש בתשו' עכ"ל.

שו"ת מהרי"ט צהלון (סי' פ"ט) וז"ל, נמצא פסקן של דברים, שלעולם ראוי להקדים הרגיל בו יותר אעפ"י שהוא לשון עברי כדי שיוכר מתוך הגט מי המגרש, ואם נכתבו כל השמות בפירוש בגט אין קפידא אם זה ראשון או זה. וכו' עכ"ל. (ובסוף התשובה בד"ה הכלל) וז"ל, אלא כיון שכבר שסדרתם וכתבתם כל השמות, אין להקפיד לעיכובא אם נכתב העיקרי התחלה או דמתקרי וכו' עכ"ל.

גמ' פשוט (ס"ק י"ג) וז"ל, אמנם מהראנ"ח (ח"א סי' [לכאור' צ"ל ל"ג]) כתב וז"ל: ואם נכתוב גט אחד באחד מהשמות ולכתוב האחר בשם דמתקרי, נראה ודאי דלא מהני, דלא ידעינן הי מינייהו עיקר, ושמא נכתוב מטפל עיקר והעיקר טפל, ופסול בדיעבד. ואע"ג דהריב"ש ושאר מן האחרונים ז"ל